



HEDMARK OG OPPLAND STATSADVOKATEMBETER

RIKSADVOKATEMBETET	
J.nr:	2016/2069-8
	03 JULI 2017
Arkiv:	601
Saksbeh:	SKL

Riksadvokaten
Postboks 8002 Dep.
0030 OSLO

Deres ref.

Vår ref.
HOP 17-0198/3

Dato
30. juni 2017

NOU 2016:24 – HØRINGSUTTALELSE

Innledning

Utvalgets utredning er omfattende, og vi har måttet begrense vårt høringssvar til enkelte kapitler og bestemmelser. At deler av utvalgets forslag ikke blir kommentert, er ikke ensbetydende med at embetet er enige med de aktuelle forslagene.

På et overordnet plan finner vi at utkastet til ny lov er logisk og pedagogisk oppbygget. Da straffesaksbehandlingen for en stor del skjer utenrettslig, finner vi det riktig at forslaget til ny lov ikke i samme grad som gjeldende lov er strukturert med rettergang som utgangspunkt.

Våre kommentarer tar utgangspunkt i kapitlene i utredningen.

Kapittel 6

Pkt. 6.5.2/§ 10-8

Vi er enige i at utvalget går inn for å nedfelle i loven at hovedregelen skal være lyd- og bildeopptak av forklaringer, samtidig som det gis nødvendig rom for unntak. Dette er slik vi ser det en lovfesting av det som alt følger av Riksadvokatens rundskriv av 16.10.2009 og 11.05.2016, og vi legger til grunn at bestemmelsen vil føre til at flere avhør rent faktisk sikres.

Pkt. 6.5.3/§ 10-8 (2) c) og pkt. 6.5.4/§ 10-9 (2)

Vi støtter forslaget om lyd- og bildeopptak av forhandlingene i rettsmøter. Det er etter vårt syn ingen gode grunner til ikke å sikre notoritet over rettslige forklaringer. Vi støtter videre forslaget om at avspilling trer i stedet for muntlige forklaringer i ankeforhandlinger.

Postadresse:
Postboks 4457
2326 Hamar

Besøksadresse:
Østregate 61
Hamar

Telefon: 62 53 42 40

Telefaks: 62 53 42 49

E-post: post.hop@statsadvokatene.no

Hovedargumentet for en slik ordning er at det er de tidsnære forklaringer som i utgangspunktet best opplyser saken. Nyordningen vil også spare fornærmede og vitner for noe av merbelastningen som følger av å måtte forklare seg ytterligere en gang. Den vil videre motvirke at en tiltalt "prøver seg frem" med en forklaring i tingretten, som vedkommende så tilpasser i ankeforhandlingen. For at disse forbedringene skal oppnås, vil det være viktig at man ikke er for liberal med å fravike det som er tenkt å være utgangspunktet, jf. den foreslåtte adgangen til dette i § 10-9 (2) in fine, hvor det heter at det "*særlig*" skal "*tas hensyn til partenes syn*".

Kapittel 9

Pkt. 9.2

Vi er prinsipielt enige i at skillet mellom mistenkt og siktet med fordel kan oppheves. Man vil da komme vekk fra dagens tilstand, hvor en person kan ha mistenktstatus etter norsk rett, men være "*substantially affected*", jf. EMD-praksis, og dermed "*charged*", jf. EMK art. 6, med de implikasjoner det medfører.

Vi har imidlertid ikke hatt anledning til å studere nærmere hvilke eventuelle konsekvenser opphevelse av skillet vil kunne få i relasjon til blant annet fristberegninger for omgjøring av henleggelse, adgang til å gjenoppta etterforskning, osv.

Mistenktes rettigheter er opplistet i § 3-1, mens uskyldspresumpsjonen og forbudet mot selvinkriminering fremgår av § 3-2. Logisk sett bør det vurderes om det overordnede prinsipp bør innlede kapittelet, med andre ord at de to bestemmelsene bytter rekkefølge.

Pkt. 9.4

Dagens regulering av retten til forsvarer, herunder i strpl. § 100 annet ledd, "*særlige grunner*", jfr. Rt.2015.844, er i tråd med våre konvensjonsforpliktelser etter EMK. De foreslåtte reglene i §§ 3-11, 3-12 og 3-21 går lengre enn vi er forpliktet til, og vil i unødig stor grad hemme politiets arbeid i initialfasen av en straffesak.

Selv om en mistenkt samtykker, vil han slik forslaget er utformet likevel ikke kunne frasi seg retten til forsvarer blant annet i saker hvor fornærmede har krav på bistandsadvokat. Det innebærer at politiet er forhindret fra å ta forklaring på stedet fra en mistenkt i en familievoldssak. Den nylig slutførte kvalitetsundersøkelsen i regi av riksadvokatembetet avdekket blant annet behov for større fokus på etterforskningen i initialfasen i slike saker, noe forslaget motvirker.

Etter vårt syn går forslaget også for langt når en mistenkt under 18 år ikke i noe tilfelle kan gi avkall på retten til forsvarer. Vedkommende kan dermed heller ikke avhøres på stedet. Forslaget er etter vårt syn unødig rigid. Det kan lett tenkes praktiske tilfeller hvor det ikke vil være betenkelig å avhøre en 17-åring på stedet.

Kapittel 11

Pkt. 11.5/ § 5-6 (2)

I meddomssaker vil lagmannsretten som nå bestå av 7 dommere, uaktet fordelingen mellom fag- og lekdommere. Det innebærer samtidig at ordningen med "*bestemmende mindretall*" videreføres.

Etter vårt syn er denne ordningen ulogisk og fremstår som belastende for den som måtte bli frifunnet fordi flertallet for domfellelse ikke er stort nok. Denne problemstillingen ville man unngått dersom man hadde valgt en sammensetning med to fagdommere og fire meddommere. Da ville man enten fått "uavgjort", og dermed frifinnelse, eller kvalifisert flertall for en avgjørelse i den ene eller annen retning.

Kapittel 12

Slik forslaget til § 6-1(2) lyder, vil mistenkte kunne få innsyn i informasjon som stammer fra politiets forebyggende virksomhet, som er foranlediget av etterforskningen, samt opplysninger utarbeidet for intern bruk, så snart det hevdes at det kan ha betydning for vedkommendes forsvar. Regelen er formulert som en unntaksbestemmelse, men det er etter vårt syn grunn til å frykte at den vil bli hyppig påberopt og at det de facto vil bli hovedregel.

Bestemmelsen vil slik vi ser det virke prosessdrivende.

Det fremstår som uklart hva som er ment med "opplysninger utarbeidet til internt bruk". Etter sin ordlyd vil det kunne omfatte interne vurderinger i politi og påtale, aktors notater til bruk i forbindelse med påtaleavgjørelse og gjennomføring av hovedforhandling, etc. Dette er dokumenter det etter vårt syn ikke er noen grunn til at mistenkte skal ha, og innsyn i dette vil i høy grad forstyrre og sjenere politi og påtales interne samarbeid og arbeidsform.

Kapittel 14

Pkt. 14.4.5.5/§ 15-2

Det er foreslått i § 15-2 tredje ledd at mistenkte ikke kan holdes fengslet grunnet fare for bevisforspillelse i mer enn tre måneder.

Tre måneder vil være tilstrekkelig i det alt overveiende tilfeller av saker, men i omfattende saker, gjerne med mange involverte hvor det er mye informasjon som skal gjennomgås og kontrolleres, vil dette etter vårt syn ikke være tilstrekkelig. Det vil være betenkelig om man i miljøer med organisert kriminalitet må gi slipp på fengsling på dette grunnlaget før politiet har kunnet skaffe seg tilstrekkelig oversikt. Nettopp i slike miljøer vil virksomheten ofte være innrettet med tanke på at man skal unngå å bli avslørt, og dette vil gjøre at etterforskningen blir særlig krevende. Det vil dessuten kunne være større fare for bevisforspillelsene i disse sakene enn i andre typer saker. For at vi skal ha en effektiv bekjempelse av alvorlig organisert kriminalitet, må det være en mulighet for forlengelse ut over tre måneder.

Pkt. 14.4.5.9/§15-15

Det er foreslått i § 15-15 at den som er pågrepet, skal løslates eller fremstilles for retten med begjæring om fengsling snarest mulig og senest den andre dagen etter pågripelse.

Forslaget vil ha økonomiske konsekvenser. Dersom en person blir pågrepet på en fredag (før kl 24:00) og det ikke er mulig å fremstille vedkommende samme dag, må fengsling senest skje på søndag. Dette vil bety at tilstrekkelig etterforskning for å forberede fengslingen må gjøres i helgen. For de fleste politidistrikter, vil dette antakelig tilsi at man i mange saker må innkalle tjenestemenn på overtid, samt at politijurister må påregne å ta fengslinger ved domstoler som ligger utenfor tjenestestedet. Dersom politiet ikke har ressurser til fremstilling i helgen, må man enten løslate en person det i utgangspunktet ville vært behov for å fengsle eller man må fremme saken til fengsling på et spinklere grunnlag.

Uten en jourordning for domstolene, vil det også kunne by på problemer å få berammet rettsmøte i helga. Dommere har fri i helgene og har ikke plikt til å være tilgjengelig. Utenom de største byene, er det så vidt oss bekjent ikke slik jourordning.

Kapittel 16

Pkt. 16.2/§ 28-1

Det er foreslått i § 28-1 annet ledd at mistenkte 1 år og 6 måneder etter at vedkommende er gjort kjent med mistanken mot seg, kan bringe spørsmålet om hvorvidt saken fremmes med tilstrekkelig hurtighet, inn for retten. Dersom videre forfølgning mot mistenkte vil være urimelig, kan retten beslutte at spørsmålet om påtale skal avgjøres innen en bestemt frist, som skal være minst 3 måneder. Ved vurderingen skal det legges vekt på belastningen for mistenkte, herunder som følge av varetektsfengsling, og sakens karakter, hensynet til fornærmede og forholdene for øvrig. Fristen kan forlenges etter begjæring fra påtalemyndigheten. Dersom det ikke fastsettes noen frist, kan spørsmålet tidligst prøves på nytt etter 6 måneder.

Etter tredje ledd er det foreslått at om ikke spørsmålet om påtale er avgjort innen en frist fastsatt etter annet ledd, anses forfølgningen innstilt.

En mener det vil være for drastisk med en preklusiv frist for påtaleavgjørelse av de alvorligste straffesakene. Særlig gjelder dette saker som gjelder liv, legeme og helbred hvor hensynet til en fornærmet gjør seg sterkt gjeldende. Vår rettsorden verdsetter vernet av disse verdiene svært høyt. Selv om det er forståelig at en mistenkt kan ha behov for en avklaring, ville det antakelig skape sterke reaksjoner om en alvorlig drapssak eller sedelighetssak skulle bli henlagt fordi saken har vært ressursmessig veldig krevende, og/eller politiet ikke har brukt eller maktet å prioritere sine ressurser. En slik innstilling av saken vil også harmonere dårlig med lovgivers syn om at disse sakene er så alvorlige at de ikke er gjenstand for foreldelse. En mener at det i det minste er behov for unntaksbestemmelse fra en eventuell preklusiv frist for påtalevedtak. Unntak bør etter vår mening gjelde alle saker med strafferamme over 10 år.

Det er også andre betenkeligheter knyttet til innføring av frist for påtalevedtak. Slik restansesituasjonen for tiden er i politiet vil antall saker hvor etterforskningen har pågått 1 og ½ år være relativt høyt. Det er grunn til å tro at mange mistenkte vil benytte seg av muligheten for å bringe saken inn for retten. Dette vil særlig gjelde saker hvor mistenkte har fått oppnevnt eller allerede er bistått av forsvarer. Dette vil da medføre at mange politijurister i tillegg til det ordinære påtalearbeidet må bruke ressurser på å begrunne hva som gjenstår og hva som er nødvendig av etterforskning. Blir det satt en frist av retten, vil antakelig fortsatt etterforskning måtte prioriteres, noe som kan gå på bekostning av andre saker som i utgangspunktet burde vært gitt en høyere prioritet. Blir det mange slike saker, vil dette i verste fall kunne vanskeliggjøre politiets mulighet til å jobbe med de rette sakene.

Innføring av frist for påtalevedtak bør også ses i sammenheng med forslaget i § 29-3. Det følger av denne bestemmelsen at henleggelse av bevismessige grunner kan omgjøres av overordnet påtalemyndighet etter mer enn 3 måneder når nye avgjørende bevis avdekkes. Etter gjeldende rett, jf. strpl. § 74 første ledd, har politiet anledning til å iverksette ny etterforskning for å undersøke om det finnes nye beviser av vekt hvis det er saklig grunn til dette, jf. riksadvokatens rundskriv nr. 4/2002 punkt VI. Etter forslaget i § 29-3 synes det fortsatt å være slik at man kan omgjøre en henleggelse etter bevisets stilling når nye avgjørende bevis avdekkes. I de tilfeller hvor politiet får opplysninger som kan indikere at det foreligger nye avgjørende bevis, må man nødvendigvis iverksette etterforskning for å få dette klarlagt. Skulle en sak være innstilt etter § 27-1 tredje ledd, vil ikke dette uten videre måtte anses som en henleggelse etter bevisets stilling og muligheten for å gjenoppta

etterforskningen vil være stengt. Dette vil være uheldig da en innstilling etter § 27-1 tredje ledd i overveiende av tilfeller vil ha sin årsak i at politiet innenfor tidsfristen ikke har klart å fremskaffe nødvendige bevismateriale.

Klage over påtalevedtak

Det følger av § 29-9 første ledd at beslutninger etter § 28-2 til § 28-4 og § 28-6 kan påklages til nærmeste overordnet påtalemyndigheten.

Det bør klargjøres i loven at det også er anledning til å klage over politiets henleggelse fordi det ikke er rimelig grunn til å iverksette etterforskning, jfr. forslaget § 13-2 første ledd. Det er mulig at man har ment at § 13-2 første ledd tilfellene faller inn under § 28-2 første ledd. Dette fremstår imidlertid som noe uklart og det kan bli oppfattet som at henleggelse etter § 13-2 første ledd ikke kan påklages.

Kapittel 20

Pkt.20.4.6/§ 39-6(2)

Ordlyden i forslaget er at den ankende part som hovedregel skal ha ordet først. Utvalget presiserer på s. 655 at dette skal gjelde for alle ankegrunner, og anfører på s. 451 at regelen etter utvalgets syn vil bidra til å konsentrere og effektivisere ankebehandlingen.

For bevisankenes del kan vi ikke se at den nye regelen vil bidra til å konsentrere eller effektivisere ankebehandlingen. Det vil også virke fremmed å innlede med forsvarers fremstilling av saken, når det som skal avgjøres er om påtalemyndighetens bevisstilbud holder.

Dagens ordning, hvor påtalemyndigheten innleder i bevisanker, og ankende part i begrensede anker, jf. strpl. §§ 331 og 339 første ledd første pkt., er logisk, pedagogisk, og har de beste grunner for seg.


Kapittel 22

Pkt. 22.3.4/§ 41-1

Utvalget foreslår at avgjørelser om prøveløslatelse fra forvaring og opphør av reaksjonene tvungent psykisk helsevern og tvungen omsorg skal kunne begjæres gjenåpnet.

Etter vårt syn vil dette være en prosessdrivende ordning, uten noen reell gevinst. Det vises til at disse avgjørelsene per i dag kan begjæres behandlet på ny etter ett år. Behandlingen av en begjæring frem til den i tilfelle blir fører til gjenåpning og saken kommer opp på ny, vil ventelig ta like lang tid, slik at det vil løpe parallellt, ressurskrevende prosesser uten reell rettssikkerhetsgevinst.


Arne Ingvald Øyrbø


Jo Christian Jordet